

Dariusz BOGUSZ

Julia SKÓRA

Lotnicza Akademia Wojskowa

EDUKACJA LOTNICZA I LOTNISKOWA W POLSCE

STRESZCZENIE

Dynamiczny rozwój sektora lotniczego wpłynął na aspekt tworzenia nowych miejsc pracy. Główną potrzebą jest więc zatrudnianie pilotów, mechaników, członków personelu pokładowego, czy też pracowników obsługi naziemnej. Z powyższych względów utworzono Program Edukacji Lotniczej i Lotniskowej, którego głównym celem jest rozbudowa zaplecza specjalistycznego personelu, których kompetencje wspomogą perspektywiczne ukształtowanie rynku lotniczego w Polsce.

Celem artykułu jest przedstawienie głównych założeń Programu Edukacji Lotniczej i Lotniskowej. Zdiagnozowano ponadto motywację młodzieży szkolnej wchodzącej na rynek pracy w sektorze lotniczym, a także wskazano rozwiązania i propozycje zmian w pozyskiwaniu wykształconego personelu lotniczego. Problem badawczy wyrażono pytaniem: Jakie rozwiązania mogą determinować perspektywiczne ukształtowanie systemu przygotowania profesjonalnie wyszkolonego personelu do wykonywania zawodów w obsłudze transportu pasażerskiego?

W artykule posłużono się analizą oraz wnioskowaniem. Przeprowadzono ponadto badania empiryczne w postaci ankiety.

W toku przeprowadzonych badań przedstawiono główne założenia Programu Edukacji Lotniczej i Lotniskowej. Wśród nich wymienia się inwentaryzację aktualnego stanu sektora lotniczego oraz jego integrację. Istotne jest ponadto wypełnianie luk kompetencyjnych oraz kreowanie nowych form rozwoju. Zdiagnozowano ponadto motywację uczniów do kształcenia w kierunku wykonywania zawodu obsługi pasażera. Większość młodzieży szkolnej kieruje się możliwością odbywania podróży, a także poznawania świata.

Rozwiązaniem determinującym przyszłe ukształtowanie systemu szkolenia personelu obsługującego pasażerów, jest utworzenie jednolitego systemu nauczania poprzez szkoły średnie po uczelnie wyższe, gdzie zakres kształcenia odpowiadał będzie potrzebom rynkowym.

Słowa kluczowe:

szkolnictwo wyższe, współpraca, edukacja, personel lotniczy, obsługa pasażera, edukacja lotnicza i lotniskowa

WSTĘP

Sektor lotniczy jest najszybciej rozwijającą się gałęzią transportu na świecie. Jest to ponadto najbezpieczniejsza forma podróży, umożliwiającą przemierzanie znacznych odległości w stosunkowo krótkim czasie. Z tego względu na przestrzeni ostatnich 50 lat, obserwuje się znaczny wzrost zainteresowania tą formą przemieszczania się wśród społeczeństwa. W 2019 roku z usług przewoźników lotniczych skorzystało 4,5 mld pasażerów, co stanowi dotychczasowy rekord. Popularyzacja podróży powietrznych w znacznym stopniu wpłynęła na możliwość prężnego rozbudowywania się branży. Przewoźnicy lotniczy stopniowo modernizują i powiększają floty statków powietrznych, modyfikują siatki połączeń, natomiast w portach lotniczych implementuje się coraz więcej nowoczesnych rozwiązań wspomagających niezakłócone funkcjonowanie branży. Sektor lotniczy stanowi istotne ogniwo w kwestii rozwoju gospodarczego na świecie¹. Branża zapewnia 87,7 mln miejsc pracy, generując tym samym zyski na poziomie 3,3 bln USD rocznie, co stanowi około 4,1% światowego PKB². Z tego względu określana jest mianem istotnego stymulatora gospodarczego

Obserwowany szybki rozwój branży wpływa na potrzebę pozyskiwania coraz większej liczby wykwalifikowanych pracowników na każdym poziomie kompetencji. W sektorze lotniczym w Polsce pracuje około 242 tysiące osób, jednak ze względu na to, że potrzeba zatrudniania pilotów, mechaników, członków personelu pokładowego, czy też pracowników obsługi naziemnej ma charakter ogólnoswiatowy, zagraniczne podmioty oferują atrakcyjne warunki zatrudnienia, przez co istnieje ryzyko utraty wyspecjalizowanej kadry w Polsce³. Nierzadko spotyka się również problem niedopasowania systemu edukacji do preferencji podmiotów oferujących pracę w lotnictwie.

Celem artykułu jest przedstawienie głównych założeń Programu Edukacji Lotniczej i Lotniskowej, który ma wywołać pozytywne zmiany na rynku pracy w sektorze lotniczym. Zdiagnozowano ponadto motywację młodzieży szkolnej wchodzącej na rynek pracy na przykładzie uczniów kształcących się na profilu

¹ K. Łuczak, *Zarządzanie bezpieczeństwem w lotnictwie*, Uniwersytet Śląski w Katowicach, Katowice 2016, s. 8.

² „*Diagnoza stanu rynku lotnictwa General Aviation i cargo lotniczego w Polsce*”, Zespół Doradców Gospodarczych TOR Sp. z o.o. na zlecenie Ministerstwa Infrastruktury, Warszawa 2020.

³ Raport ZDG TOR TOR „*PLL LOT, Oddziaływanie na krajową gospodarkę*”.

Technik Obsługi Pasażerów w Przewozach Lotniczych, Morskich i Lądowych. Artykuł zawiera rozwiązania i propozycje zmian w pozyskiwaniu wykształconego personelu lotniczego. Problem badawczy wyrażono pytaniem: Jakie rozwiązania mogą determinować perspektywiczne ukształtowanie systemu przygotowania profesjonalnie wyszkolonego personelu do wykonywania zawodów w obsłudze transportu pasażerskiego?

W artykule wykorzystano metodę analizy, która pozwoliła na przeprowadzenie diagnozy współczesnego systemu edukacji przygotowującego do wykonywania zawodów lotniczych. Posłużono się również wnioskowaniem, dzięki czemu zdefiniowano główne luki w kwestii kształcenia przyszłego personelu lotniczego, a także przedstawiono możliwe rozwiązania wpływające na kształtowanie systemu przygotowania wykwalifikowanych pracowników. Dodatkowo przeprowadzono badania empiryczne w formie ankiety skierowanej do uczniów klas o profilu Technik Obsługi Pasażerów w Przewozach Lotniczych, Morskich i Lądowych. Zebrane w ten sposób dane pozwoliły określić motywację uczniów do kształcenia się w wyżej wymienionym kierunku.

SYSTEM PRZYGOTOWANIA DO WYKONYWANIA ZAWODÓW LOTNICZYCH

Lotnictwo jest najmłodsza, ale zarazem najprężniej rozwijającą się dziedziną transportu na świecie. Szybki rozrost sektora, w tym rozbudowa siatek połączeń, modernizacja flot statków powietrznych, czy też wdrażanie coraz nowocześniejszych rozwiązań nie byłaby możliwa bez zaangażowania czynnika ludzkiego. Takie uwarunkowanie sprzyja zatrudnianiu coraz większej ilości wykwalifikowanych specjalistów, dzięki którym możliwe jest harmonijne i niezakłócone funkcjonowanie portów jak i przewoźników lotniczych. Personel to nie tylko istotne ogniwo w zakresie rozwoju, stanowi ponadto trzon bezpieczeństwa, który bezprecedensowo określić można jako fundament wszelkich działań. W odpowiedzi na stale rosnącą rolę sektora lotniczego, a także jego dynamiczny rozwój, wiodącą potrzebą jest pozyskiwanie pracowników obsługi naziemnej, mechaników, pilotów oraz członków załóg pokładowych.

Specyfika zawodów lotniczych determinuje potrzebę kształcenia kandydatów w ściśle określonych kierunkach. Organizacja edukacji powinna przebiegać wieloetapowo, niekiedy zaczynając się już na poziomie szkół podstawowych i ponadpodstawowych⁴. Takie uwarunkowanie sprzyja wykształceniu personelu, którego zasób wiedzy, a także zakres umiejętności wpisuje się w wymagania przyszłych pracodawców. Bezprecedensowo ważnym aspektem jest

⁴ Por. D. Bogusz, *Szkolenie selekcyjne kandydatów na pilotów wojskowych w Siłach Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej*, Wydawnictwo LAW, Dęblin 2020, s. 69.

identyfikacja bieżących potrzeb rynkowych, które w miarę rozwoju sektora lotniczego mogą ulegać zmianom. Takie możliwości generuje system edukacji, którego ramy określone są mierzalnymi do ścisłej specyfiki branży lotniczej. Nie ulega wątpliwości, że przygotowanie przyszłych pracowników w oparciu o liczne analizy pozwalające określić właściwy zakres merytoryczny jak i ilościowy obszaru kształcenia może wywrzeć pozytywne skutki odnoszące się do perspektywnego ukształtowania rynku lotniczego.

Ogólnosięciowe zapotrzebowanie na wykwalifikowany personel lotniczy, generuje pewne ryzyko utraty polskich pracowników. Wpływają na to przede wszystkim konkurencyjne oferty zatrudnienia proponowane przez zagranicznych przewoźników⁵. W odniesieniu do perspektywnego ukształtowania polskiego rynku lotniczego biorąc pod uwagę budowę Centralnego Portu Komunikacyjnego, nie jest to korzystne zjawisko. W ten sposób determinowane mogą być istotne braki w sferze pozyskiwania pracowników. Istotne w tym zakresie jest wzmocnienie konkurencyjności rynkowej w oparciu między innymi o podstawę jaką stanowi skoordynowany system edukacji lotniczej i lotniskowej.

Wybuch pandemii SARS – CoV – 2⁶ w 2019 roku wpłynął na silne ograniczenie rozwoju lotnictwa cywilnego. Spowodowane było to licznymi ograniczeniami dotyczącymi podróżowania, nakładanymi przez państwa. W efekcie wielu przewoźników jak i portów lotniczych musiało zmierzyć się z problemami finansowymi, które uniemożliwiły im płynne funkcjonowanie. Powiększające się straty doprowadziły do bankructwa wielu linii lotniczych. Wirus okazał się być zupełnie nowym czynnikiem wpływającym na ukształtowanie środowiska lotniczego. Spowolnienie procesów rozwojowych branży wpłynęło tym samym na uwarunkowania rynku pracy. Zapotrzebowanie na wykwalifikowanych pracowników znacznie zmalało. Hipotetycznym rezultatem wybuchu pandemii jest zmniejszenie zapotrzebowania na tychże specjalistów w krajach zagranicznych. Biorąc pod uwagę perspektywiczne scenariusze odbudowy rynku lotniczego, które zakładają powrót do pożądanego stanu w 2023 lub 2024 roku, istotne jest przygotowanie niezbędnego personelu, który zaspokoi potrzeby polskich pracodawców⁷.

W odpowiedzi na stale rosnące zapotrzebowanie w kwestii pozyskiwania wykwalifikowanego personelu lotniczego dąży się do rozwijania wieloaspektowej współpracy pomiędzy sektorem edukacji, a przedstawicielami branży lotniczej i rządu. Program Edukacji Lotniczej i Lotniskowej (PELiL) to zupełnie nowe spojrzenie na stale zmieniającą się sytuację sektora i jego perspektywiczne

⁵ Polityka rozwoju lotnictwa cywilnego w Polsce do 2030r. (z perspektywą do 2040r.), Ministerstwo Infrastruktury, Warszawa 2021.

⁶ Wirus z grupy koronawirusów wywołujący ostrą chorobę układu oddechowego.

⁷ *Polityka...*, op. cit.

potrzeby i uwarunkowania. Inicjatywa stanowi odpowiedź na wyzwania generowane w dobie szybkiego rozwoju gałęzi transportu lotniczego szczególnie w okresie postpandemicznym. Głównym jej założeniem jest potrzeba rozbudowy silnego zaplecza sektorowego dającego dalekosiężne możliwości rozwojowe, dzięki pozyskiwaniu personelu na każdym poziomie kompetencji⁸. Program Edukacji Lotniczej i Lotniskowej skupia w sobie trzy podstawowe elementy które definiują główne nurty przedsięwzięć. Pierwszym z nich jest inwentaryzacja stanu obecnego, która ma na celu weryfikację dostępnych ścieżek kształcenia, a także ich skuteczności⁹. Ponadto inicjatywa w dużej mierze skupi się na procesie integracji branży, co będzie miało bezpośredni związek z budowaniem rozmaitych form współpracy i kooperacji na różnych poziomach, pomiędzy podmiotami pełniącymi szczególną rolę w kształtowaniu sektora lotniczego. Ostatnim elementem jest wypełnianie zdiagnozowanych braków kompetencyjnych, a także ustanowienie nowych możliwości rozwoju, generujących szczególnie istotny wpływ w kwestii pozyskiwania specjalistów wielu dziedzin¹⁰.

Szkolenie przyszłego personelu lotniczego odbywa się między innymi na poziomie uczelni publicznych. Przedstawiona droga kształcenia pozwala na uzyskanie wykwalifikowanego personelu lotniczego. Problemem jest niestety trudność w znalezieniu pracy przez absolwentów jednostek dydaktycznych tego rodzaju. Umiejętności oraz zakres wiedzy, nie wpisują się niekiedy w obszar wymagań przyszłych pracodawców¹¹. Istotne jest określanie bieżących zapotrzebowań przejawianych w sferze branży lotniczej, które umożliwią dostosowanie odpowiedniego zakresu nauczania. Kwestia ta poddana jest rozpatrzeniu w ramach wyżej wymienionego Programu Edukacji Lotniczej i Lotniskowej. Bezprecedensowym problemem jest organiczna ilość punktów kształcących do pracy w lotnictwie. Na rysunku numer 1 przedstawiono rozlokowanie uczelni oferujących przygotowanie studentów do pracy w lotnictwie na terenie Polski. Poniższa grafika nie obejmuje uczelni, które realizują szkolenie lotnicze na kierunkach nie zawierających nazwy związanej z lotnictwem np. kierunek Mechanika i budowa maszyn prowadzona przez Państwową Akademię Nauk Stosowanych (PANS) w Chełmie, kształcąca i szkoląca na specjalności Pilotaż samolotowy/śmigłowiec organizowanym w Centrum Lotnicze, jednostce organizacyjnej PANS, które szkoli także na specjalności personel pokładowy – Cabin Crew, czy dyspozytor lotniczy, gdzie studenci mogą we wspomnianym centrum.

⁸ <https://www.isbtech.pl/2021/11/program-edukacji-lotniczej-i-lotniskowej-to-nowe-spojrzenie-na-ksztalcenie/> [dostęp: 21.05.2021r.]

⁹ <https://raportcsr.pl/program-edukacji-lotniczej-i-lotniskowej-wspieramy-rozwoj-kadry-lotniczej-i-lotniskowej/> [dostęp: 21.05.2021r.]

¹⁰ <https://www.polish-airports.com/pl/aktualnosci/0/431/szczegoly.html> [dostęp: 21.05.2021r.]

¹¹ *Polityka...*, op. cit.

Rys. 1. Uczelnie publiczne w Polsce, oferujące kształcenie na studiach lotniczych

źródło: opracowanie własne

Ważną kwestią jest występowanie „obszarów pustych”, stanowiących ograniczenie w możliwości podejmowania kształcenia ukierunkowanego na perspektywiczne uzyskanie pracy w lotnictwie. Takie rozlokowanie jednostek dydaktycznych utrudnia pozyskiwanie wykwalifikowanych pracowników. Większość uczelni występuje w południowej oraz centralnej Polsce. Obszarem o znikomym zagęszczeniu tego typu jednostek jest północ.

Podkreślenia wymaga fakt, iż w przypadku kształcenia pilotów, pobieranie nauk możliwe jest również dzięki funkcjonowaniu komercyjnych ośrodków szkolenia lotniczego. Ze względu na to, że liczba uczelni wyższych gotowych do szkolenia kandydatów w tym kierunku jest ograniczona, a skorzystanie z usług komercyjnych jednostek wymaga niekiedy dużych nakładów finansowych, w

skali kraju nie rejestruje się znacznych wzrostów w aspekcie liczby osób, będących posiadaczami rozmaitych licencji i uprawnień.

Uczelnie publiczne oferują nauczanie w kilku płaszczyznach związanych z branżą lotniczą. Studia z zakresu pilotażu obsługiwane są przede wszystkim w Lotniczej Akademii Wojskowej w Dęblinie, Państwowej Wyższej Szkole Zawodowej w Chełmie, Politechnice Rzeszowskiej, Politechnice Śląskiej, czy też Politechnice Poznańskiej. Na terenie kraju rozlokowane są ponadto miejsca specjalizujące się w kształceniu personelu w zakresie obsługi ruchu lotniczego, zarządzaniu oraz ekonomii, inżynierii/technice, czy też prawie i obsłudze lotnisk¹².

W odpowiedzi na rosnące zainteresowanie, a także szeroko rozumiane zapotrzebowanie dotyczące pozyskiwania wyspecjalizowanego personelu lotniczego, Lotnicza Akademia Wojskowa, znana ze szkolenia pilotów wojskowych, podjęła szereg działań zmierzających ku zaspokajaniu potrzeb społeczeństwa jak i cywilnego sektora lotniczego w Polsce. W związku z powyższym utworzono nowe kierunki, dzięki którym wachlarz dostępnych możliwości kształcenia ukierunkowanych na wykonywanie zawodów lotniczych uległ powiększeniu. Specjalnością uczelni nie jest kształcenie jedynie pilotów, nawigatorów, czy też kontrolerów lotniczych, ale także osób których umiejętności wykorzystywane będą w pracy z zakresu obsługi pasażerów oraz ochrony portów lotniczych. Kwintesencją całościowej gamy kształcenia jest zwrócenie szczególnej uwagi na aspekty bezpieczeństwa portów lotniczych jak i przewoźników, co stanowi podstawę zrationalizowanego oraz płynnego rozwoju lotnictwa w perspektywnym ujęciu.

Program dydaktyczny Lotniczej Akademii Wojskowej oferuje kandydatom między innymi studia na kierunku lotnictwo i kosmonautyka. W przedstawionej ścieżce rozwoju dostępnych jest kilka specjalności, które umożliwiają uzyskanie przez kandydatów specjalistycznej wiedzy na temat eksploatacji statków powietrznych oraz obiektów kosmicznych, a także ich konstruowania oraz wytwarzania. Pierwszą ze specjalności oferowaną przez Lotniczą Akademię Wojskową w przedstawionym zakresie jest pilotaż statku powietrznego. Nauka w tym przypadku pozwala na skorzystanie z bezpłatnego szkolenia lotniczego w formie teoretycznej jak i praktycznej, oczywiście po uprzednim spełnieniu określonych warunków nałożonych przez jednostkę dydaktyczną. Na kierunku lotnictwo i kosmonautyka dostępna jest również specjalność skupiająca się w swojej istocie na użytkowaniu, budowie oraz projektowaniu bezzałogowych statków powietrznych. Program nauczania zapewnia ponadto uzyskanie wiedzy z zakresu przepisów regulacyjnych dotyczących kwestii związanych z dronami. Całość edukacji ukierunkowana jest na zapoznanie studentów szeroką gamą

¹² *Polityka...*, op. cit.

aspektów związanymi z BSP. Awionika, będąca kolejną możliwością ścieżki rozwoju dedykowaną kandydatom Lotniczej Akademii Wojskowej pozwala na rozbudowywanie wiedzy dotyczącej między innymi użytkowania, czy też budowy zespołów, które stanowią wyposażenie statków powietrznych. Inżynieria lotnicza będąca kolejną ze specjalności, w swoich założeniach skupia się na kwestii wytwarzania, ale również konstruowania elementów statków powietrznych. Kandydaci podejmujący się studiów cywilnych II stopnia ukierunkowani są na poszerzanie kompetencji w zakresie eksploatacji statków powietrznych. Ukończenie tego typu studiów zapewnia posiadanie specjalistycznej wiedzy na temat diagnostyki, wytwarzania i konstruowania obiektów kosmicznych jak i statków powietrznych. Przedstawione aspekty mają za zadanie jedynie przybliżyć zarys programu kształcenia oferowanego przez Lotniczą Akademię Wojskową. Zakres merytoryczny jak i praktyczny wiedzy jest znacznie szerszy przez, co niemożliwe jest przedstawienie go w całości. Ukazane zostały główne motywy przewodnie, które uznaje się za kwestie wiodące tego typu studiów¹³.

Uczelnia oferuje ponadto kształcenie na kierunku nawigacja. Ukończenie tego typu studiów pozwala na zdobycie pracy w wielu istotnych dla sektora lotniczego organizacjach. Wśród nich wymienić można organizacje zarządzające ruchem lotniczym (PAŻP), porty lotnicze, komórki techniczne Polskiej Agencji Kosmicznej, czy też Urząd Lotnictwa Cywilnego stanowiący jednostkę państwowego nadzoru lotniczego. Absolwenci wskazanego kierunku posiadają rozległą wiedzę, która ściśle związana jest z wykorzystywaniem praktycznych umiejętności w zakresie transportu lotniczego oraz jego obsługi.

Ukończenie kierunku logistyka, który również znajduje się w ofercie dydaktycznej Lotniczej Akademii Wojskowej umożliwia zdobycie interdyscyplinarnej wiedzy, która jest szeroko pożądana w wielu zawodach nie tylko branży lotniczej. Kandydat wybierający powyższą ścieżkę rozwoju uzyska możliwość kształcenia się w wybranej przez siebie specjalności. Wśród nich wymienia się logistkę lotnictwa, zarządzanie obsługą na lotnisku, logistykę wojskową, czy też transport lotniczy. Studenci tego kierunku nabywają umiejętności w zakresie funkcjonowania terminali pasażerskich, czy też systemów logistycznych. Dodatkowo poruszane są kwestie procesów decyzyjnych na terenach portów lotniczych oraz projektowanie, budowa i użytkowanie rozmaitych systemów obsługi logistycznej, a także obsługi pasażera. Przykładowymi obszarami zatrudnienia absolwentów studiów logistycznych mogą być centra logistyczne, przedsiębiorstwa z zakresu branży lotniczej lub podmioty lotnictwa cywilnego¹⁴.

¹³ <https://www.wojsko-polskie.pl/law/kierunki-studiow-cywilnych/> [dostęp: 21.05.2021r.]

¹⁴ Ibidem.

Ostatnim z kierunków oferowanych przez Lotniczą Akademię Wojskową jest Bezpieczeństwo Narodowe. Wychodząc naprzeciw oczekiwaniom oraz potrzebom branży lotniczej postanowiono przemianować wcześniej funkcjonujący Wydział Bezpieczeństwa Narodowego i Logistyki, który od tamtego czasu rozpoznawalny jest jako Wydział Bezpieczeństwa Lotniczego. Mając na uwagę jak ważną rolę w sektorze lotniczym odgrywa personel stanowiący trzon bezpieczeństwa, regularnie uaktualnia się zakres dydaktyczny pod względem jego przydatności w obszarze rynku pracy. Przykładem takiej innowacji jest utworzenie nowych specjalności w ramach studiów I stopnia. Pierwszą z nich jest BSP w nowoczesnych zawodach gospodarki, natomiast druga to Lider-przywódca w sytuacjach trudnych i niebezpiecznych. Wydział Bezpieczeństwa Lotniczego zapewnia w tym wypadku edukację, której zakres merytoryczny jak i jakościowy dostosowany jest do bieżących oraz perspektywicznych potrzeb rynku. Ponadto oferowanych jest również kilka innych modułów takich jak: Ochrona portu lotniczego, Bezpieczeństwo w transporcie lotniczym, Zarządzanie kryzysowe, Bezpieczeństwo portów lotniczych, Cyberbezpieczeństwo w lotnictwie, Bezpieczeństwo i obsługa pasażerów w transporcie lotniczym, Zarządzanie bezpieczeństwem w lotnictwie. Kandydaci ubiegający się o kwalifikację na studia II stopnia mają do wyboru trzy specjalności. Wyróżnić można Bezpieczeństwo i ochronę lotnisk, Zarządzanie bezpieczeństwem w organizacjach lotniczych, a także Zarządzanie kryzysowe w organizacjach lotniczych. Studenci wskazanego kierunku zdobywają wiedzę, która pozwala im analizować, a także prognozować procesy, który mają ścisły związek z bezpieczeństwem. Praktyczne wykorzystanie zdobytych umiejętności pozwoli także racjonalnie zarządzać dostępnymi zasobami w trosce o prawidłowe funkcjonowanie rozmaitych organizacji w środowisku, w którym bezpieczeństwo utrzymane jest na odpowiednim poziomie¹⁵.

Nieustanne wychodzenie naprzeciw wymaganiom kreowanym przez współczesne środowisko lotnicze, uwidocznione zostaje poprzez utworzenie nowego kierunku studiów o nazwie Bezpieczeństwo Lotnicze. Program dydaktyczny uwzględnia przedmioty i treści nauczania, niezbędne do uzyskania odpowiednich kwalifikacji i umiejętności przez studentów. Działania oparte są o bieżące analizy wymagań rynkowych, co pozwoli wykreować sylwetkę wyspecjalizowanych pracowników portów lotniczych. Istotne są w tym wypadku przedsięwzięcia realizowane w ramach Narodowego Programu Edukacji Lotniczej i Lotniskowej. Jednym z głównych założeń jest organizowanie corocznej konferencji pod nazwą „Bezpieczeństwo portów lotniczych i morskich”, która stanowić będzie pole do wymiany doświadczeń i spostrzeżeń. Takie działanie pozwoli na weryfikację aktualnego stanu środowiska lotniczego i morskiego, a w

¹⁵ Ibidem.

związku z tym definiowanie obszarów wymagających szczególnej uwagi. Ponadto zamierza się poszerzyć bazę specjalistycznych materiałów dydaktycznych o ogólnodostępnym statusie. Immanentną częścią działań będzie nawiązanie współpracy bilateralnej pomiędzy Przedsiębiorstwem Państwowe Porty Lotnicze i Wydziałem Bezpieczeństwa Lotniczego w ramach studiów podyplomowych. W tym zakresie będzie to propozycja skierowana do pracowników portów lotniczych, która w znacznym stopniu pomoże rozszerzyć wiedzę lotniczą i lotniskową. Wśród planów wyróżnia się propozycję zorganizowania warsztatów dla wykładowców WBL w Porcie Lotniczym Chopina oraz ćwiczeń dedykowanych również studentom. Utworzenie nowego kierunku studiów na LAW generuje ponadto wiele innych możliwości rozwojowych dla studentów. Jedną z nich jest przyjęcie praktykantów przez PPL już w 2024 lub 2025 roku¹⁶.

Inną formą odpowiedzi na aktualne wymagania generowane przez branżę lotniczą jest nawiązanie wieloaspektowej współpracy pomiędzy Lotniczą Akademią Wojskową-Wydziałem Bezpieczeństwa Lotniczego, a Zespołem Szkół Ponadgimnazjalnych Nr 1 im. Ks. Kard. Stefana Wyszyńskiego w Tarnobrzegu.

WSPÓŁPRACA LOTNICZEJ AKADEMII WOJSKOWEJ Z ZESPOŁEM SZKÓŁ PONADGIMNAZJALNYCH NR 1 IM. KS. KARD. STEFANA WYSZYŃSKIEGO W TARNOBRZEGU JAKO PRZYKŁAD INNOWACJI PEDAGOGICZNEJ

Lotnicza Akademia Wojskowa prowadzi patronat nad innowacyjnym projektem, którego założenia opierają się na szerokiej współpracy z jednostką dydaktyczną w Tarnobrzegu. Tego rodzaju przedsięwzięcie polegające na zjednoczeniu interesów edukacyjnych LAW oraz Zespołu Szkół Ponadgimnazjalnych Nr 1 im. Ks. Kard. Stefana Wyszyńskiego, ukierunkowane jest na budowanie coraz szerszych możliwości rozwojowych współczesnej młodzieży. Założenia eksperymentu skupiają się na dążeniach do poszerzania wiedzy w zakresie aspektów związanych z bezpieczeństwem jak i lotnictwem, ale również na potrzebie popularyzowania zawodów lotniczych, a także dostępnych ścieżek edukacji. Działania w ramach projektu obejmują grupy uczniów z klas o profilu Technik Obsługi Pasażerów w Przewozach Lotniczych, Morskich i Lądowych.

Jednym z głównych celów nawiązania współpracy jest przede wszystkim pozyskiwanie społecznej akceptacji dla działań związanych ze wzmacnianiem systemu bezpieczeństwa narodowego. Dodatkowo niezmiernie ważnym elementem działań jest klarowanie się możliwości pozyskiwania kandydatów na

¹⁶ Dokumenty wewnętrzne Lotniczej Akademii Wojskowej dotyczące propozycji działań Wydziału Bezpieczeństwa Lotniczego w związku z Narodowym Programem Edukacji Lotniczej i Lotniskowej

studia, którzy zdobywając specjalistyczną wiedzę, poszerzą zaplecze sektora lotniczego w Polsce, co wpłynie pozytywnie na jego perspektywiczne ukształtowanie. Kolejnym aspektem jest ponadto upowszechnianie szeroko rozumianej działalności w formie wolontariatu, sprawowanej na rzecz bezpieczeństwa i obronności państwa. Powyższa współpraca jest również elementem kształtowania wizerunku Lotniczej Akademii Wojskowej, przy jednoczesnej promocji jej dotychczasowych osiągnięć i sukcesów¹⁷. Przeprowadzane w ten sposób popularyzowanie kierunków oferowanych przez LAW stanowi istotny aspekt w całościowym procesie kształcenia młodzieży. Przedstawione kwestie zwracają uwagę na istotę bezpieczeństwa, a także obronności. Ukazany katalog celów wpłynie nie tylko na ugotowanie drogi do dalszego rozwoju i możliwych ścieżek pozyskiwania wykształcenia, ale również na budowanie świadomości na temat istoty systemu bezpieczeństwa narodowego wśród społeczeństwa.

Lotnicza Akademia Wojskowa na mocy umowy zawartej z Zespołem Szkół Ponadgimnazjalnych Nr 1 im. Ks. Kard. Stefana Wyszyńskiego w Tarnobrzegu prowadzi działania ukierunkowane na zapewnienie merytoryczno-organizacyjnej pomocy w kwestii edukacji uczniów. Niezmiernie ważnym aspektem jest prowadzenie działań promocyjno-informacyjnych z zakresu popularyzacji lotnictwa cywilnego oraz wojskowego. Współpraca wytwarza możliwość przeprowadzania spotkań informacyjnych, prelekcji, prezentacji oraz konkursów, a także innych form pracy z młodzieżą¹⁸.

W ramach inicjatywy zorganizowano dwudniowe szkolenie przeprowadzone przez kadre dydaktyczną Lotniczej Akademii Wojskowej. Warsztaty podzielono na część teoretyczną oraz zajęcia z wykorzystaniem praktycznych umiejętności. W toku przedsięwzięcia skupiono się przede wszystkim na kwestii bezpieczeństwa w obsłudze pasażera oraz procedurach awaryjnych na pokładzie samolotu oraz w obsłudze naziemnej. Część praktyczną przeprowadzono na basenie i obejmowała ćwiczenia z zakresu wykorzystywania tratwy ratowniczej podczas sytuacji awaryjnej mającej miejsce w przypadku wodowania samolotu. Dodatkowo trenowano utrzymywanie się na wodzie oraz zgłębiano techniki holowania i ewakuacji¹⁹. Na rysunku numer 2 oraz 3 ukazano przebieg ćwiczeń.

¹⁷ Dokumenty wewnętrzne Lotniczej Akademii Wojskowej dotyczące współpracy z oraz Zespołem Szkół Ponadgimnazjalnych Nr 1 im. Ks. Kard. Stefana Wyszyńskiego w Tarnobrzegu

¹⁸ Ibidem.

¹⁹ <http://www.zsp1.tarnobrzeg.pl/index.php/510-wsosp-szkoli-w-zsp1> [dostęp: 21.05.2021r.]

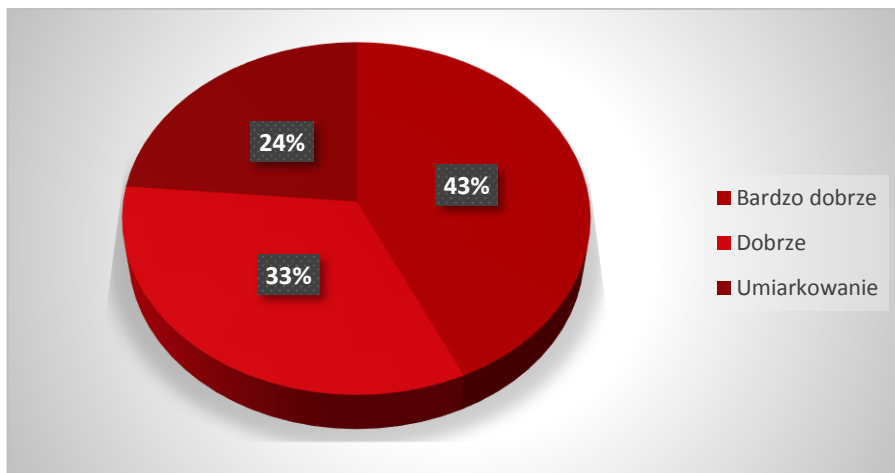

Rys. 2. Ćwiczenia prowadzone przy współpracy z Lotniczą Akademią Wojskową
źródło: <http://www.zsp1.tarnobrzeg.pl/index.php/galeria/category/114-wsosp-szkoli-w-zsp1> [dostęp: 21.05.2021r.]

Rys. 3. Warsztaty prowadzone przez kadre dydaktyczną Lotniczej Akademii Wojskowej
źródło: <http://www.zsp1.tarnobrzeg.pl/index.php/galeria/category/114-wsosp-szkoli-w-zsp1> [dostęp: 21.05.2021r.]

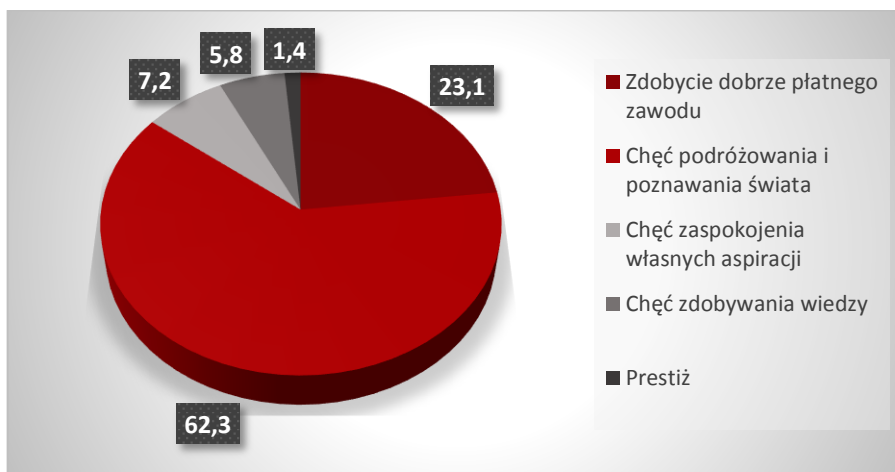
Teoretyczny jak i praktyczny wymiar prowadzonych zajęć pozwala na poszerzenie spectrum możliwości rozwojowych, przekładających się bezpośrednio na kompetencje zawodowe. Poziom prowadzonych ćwiczeń generuje istotny wpływ na kwestię odpowiedniego przygotowania uczniów do wykonywania przyszłego zawodu. Jakość warsztatów poddano ocenie wśród uczniów szkoły. Wyniki ukazano na wykresie numer 1.

Wykres 1. Ocena zajęć prowadzonych przy współpracy z Lotniczą Akademią Wojskową
źródło: opracowanie własne

Uczestnicy badania nie wykazywali tendencji do negatywnej oceny zajęć prowadzonych przez kadre dydaktyczną LAW, co świadczy o zadowalającym poziomie wskazanej ścieżki edukacyjnej.

Istotne jest ponadto zdiagnozowanie motywacji współczesnej młodzieży do wykonywania zawodu stewarda/stewardessy. Na wykresie numer 2 przedstawiono główne motywy podjęcia kształcenia w kierunku obsługi pasażerów statków powietrznych.

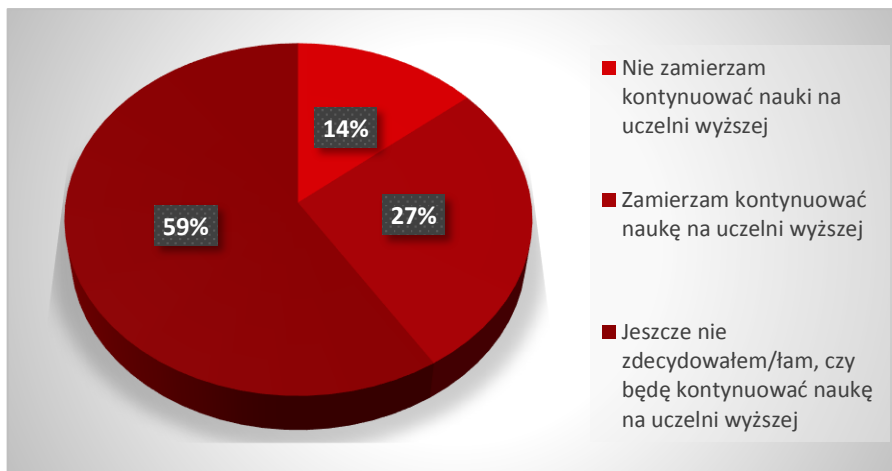

Wykres 2. Motywacja uczniów do podjęcia kształcenia w kierunku wykonywania pracy z zakresu obsługi pasażerów w transporcie lotniczym

źródło: opracowanie własne

Wśród uczniów dominującym motywatorem jest chęć podróży i poznawania świata. Na drugim miejscu sklasyfikowano pragnienie zdobycia dobrze płatnego zawodu, a następnie chęć zaspokojenia własnych aspiracji. Badanie wykazało, że motywacje postrzegane wśród młodzieży cechują się niewielką różnorodnością. Większość z badanych wyznaje podobne wartości.

W dobie szybkiego rozwoju rynku lotniczego immanentną kwestią jest pozyskiwanie wyspecjalizowanej kadry gotowej dopasować się do nieustannie zmieniającego się środowiska lotniczego, dzięki bogatemu zasobowi wiedzy oraz wachlarzowi umiejętności. Gwarantem nabycia poszczególnych predyspozycji jest wieloetapowa edukacja, szczególnie na poziomie uczelni wyższych, ukierunkowana ściśle na określone profesje. Ważnym elementem zdiagnozowania perspektywicznego stanu rynku lotniczego jest określenie zamierzeń uczniów, odnoszących się do procesu dalszej edukacji. Współczesna młodzież stanowi kluczowe ogniwo w prognozowaniu tendencji w zakresie budowy i rozrostu zaplecza wykwalifikowanego personelu w polskim sektorze lotniczym. Uczniów klas o profilu Technik Obsługi Pasażerów w Przewozach Lotniczych, Morskich i Lądowych poproszono o wyrażenie opinii na temat przewidywanych planów dotyczących dalszej edukacji. Wyniki przedstawiono na wykresie numer 3.

Wykres 3. Statystyka dotycząca podjęcia dalszej edukacji na uczelni wyższej kształcącej personel lotniczy

źródło: opracowanie własne

Większość respondentów nie wykazuje definitywnego zdecydowania w aspekcie perspektywicznej kontynuacji nauki na uczelni wyższej. Działania zachęcające przyszłych studentów spowodować mogą zdecydowaną zmianę zależności w aspekcie zwiększenia liczby uczniów wykazujących chęć podjęcia dalszego kształcenia. Bezprecedensowo brak definitywnego zdania w kontekście podjęcia studiów, wynikać może również z innych uwarunkowań, choćby finansowych. W tym wypadku ważne jest jednak nieustanne propagowanie wskazanej alternatywy przez odpowiednie jednostki dydaktyczne. Zwiększenie liczby studentów, których specjalistyczna i ściśle sprecyzowana edukacja rozpoczęła się już na poziomie ponadpodstawowym, generuje znaczne szanse w aspekcie pozyskiwania i rozbudowywania zaplecza specjalistów z dziedziny zawodów lotniczych.

Jednym z głównych celów podjęcia współpracy Lotniczej Akademii Wojskowej z jednostką dydaktyczną w Tarnobrzegu jest popularyzacja zawodów z branży lotniczej, a także propagowanie dostępnych możliwości kształcenia, takich jak podjęcie specjalistycznych studiów. Istotne przede wszystkim podniesienie świadomości społeczeństwa z zakresu gamy dostępnych zawodów. Istotne dla procesu badawczego jest ponadto zdefiniowanie wśród respondentów ich aktualnych planów dotyczących kraju przyszłego zatrudnienia. Jest to niezwykle istotne w kontekście perspektywicznego ukształtowania polskiego rynku pracy w lotnictwie. Wyniki przedstawiono na wykresie numer 4.

Wykres 3. Statystyka dotycząca chęci perspektywnego zatrudnienia młodzieży szkolnej w polskim sektorze lotniczym

źródło: opracowanie własne

Wykres dowodzi, że znaczna część respondentów nie jest w stanie określić, czy w przyszłości chciałaby pracować dla polskiego przewoźnika lotniczego. Nie jest to korzystna statystyka, biorąc pod uwagę rosnące zapotrzebowanie na tego typu personel. Badanie wykazuje, że należy kontynuować pracę nad zwiększaniem konkurencyjności polskiego rynku lotniczego, przede wszystkim poprzez oferowanie korzystnych warunków zatrudnienia.

WNIOSKI

Dynamiczny rozwój sektora lotniczego determinuje potrzebę pozyskiwania coraz większej liczby wykwalifikowanego personelu. Specjalistyczna kadra pozwala na dalszy rozrost branży przy zachowaniu jego niezakłóconego i płynnego funkcjonowania. Ze względu na to, że przedstawione zapotrzebowanie ma charakter globalny, problem niedoboru kadry pracowniczej stanowi istotny aspekt w doniesieniu do perspektywnego ukształtowania rynku pracy. Wysoki priorytet kwestii rozbudowy zaplecza specjalistycznego personelu, nadaje również rola jaką pełni lotnictwo w kontekście światowego rozwoju gospodarczego. Program Edukacji Lotniczej i Lotniskowej rozwijany jest w trosce o zabezpieczenie polskiego rynku pracy w lotnictwie. Niekorzystnym zjawiskiem są trudności w znalezieniu zatrudnienia przez absolwentów szkół lotniczych.

Wynika to niekiedy z niedopasowania oferty dydaktycznej pod względem ilościowym jak i jakościowym, do aktualnych potrzeb pracodawców.

W aspekcie realizacji celu artykułu przedstawiono główne założenia Programu Edukacji Lotniczej i Lotniskowej, który ukierunkowany jest na kształtowanie perspektywicznego środowiska pracy w lotnictwie. Motywem wiodącym wdrażanej inicjatywy jest wieloaspektowy rozwój szkolnictwa, pozwalający na zwiększanie wyspecjalizowanej kadry gotowej do pracy w zawodach lotniczych, która dzięki umiejętnościom jak i nabytej wiedzy wykazywała będzie tendencję do elastycznego dostosowywania się do warunków i wyzwań stojących przed gałęzią transportu lotniczego. Szeroka i ściśle dopasowana do potrzeb rynkowych edukacja ukierunkowana będzie na pozyskanie personelu na każdym poziomie kompetencji, w odpowiedzi na przyszłościowe wymagania branży, które podyktowane są przede wszystkim budową Centralnego Portu Komunikacyjnego. Program Edukacji Lotniczej i Lotniskowej w swoich założeniach opiera się na kooperacji trzech istotnych elementów. Pierwszy z nich pozwoli na przeprowadzenie diagnostyki obecnego stanu sektora, w celu określenia ewentualnych potrzeb jak i braków. Niezmiernie ważne będzie również sprecyzowane podejście do kwestii integracji środowiska lotniczego, co ułatwi nawiązywanie różnego rodzaju współprac pomiędzy podmiotami. Ostatnim elementem jest potrzeba wypełniania wcześniej zdiagnozowanych luk kompetencyjnych, a także sprecyzowane działania mające na celu rozwój systemu edukacyjnego, prowadzone dzięki budowaniu rozmaitych ścieżek kształcenia.

Przeprowadzono ponadto diagnozę motywacji uczniów klas o profilu Technik Obsługi Pasażerów w Przewozach Lotniczych, Morskich i Lądowych wchodzących na rynek pracy w lotnictwie. Badanie wykazało, że znaczna część respondentów kieruje się alternatywą odbywania wielu podróży, w tym poznawania świata. Drugim niewiele mniej popularnym motywem wskazanym przez młodzież szkolą jest chęć wykonywania dobrze płatnego zawodu. Wśród niewielkiej liczby osób zdiagnozowano chęć zdobywania wiedzy oraz pragnienie samorealizacji.

W odpowiedzi na problem badawczy sklasyfikowano kilka głównych nurtów mogących determinować ukształtowanie systemu przygotowania profesjonalnie wyszkolonego personelu gotowego do pracy w obsłudze transportu pasażerskiego. Głównym czynnikiem jest stworzenie jednolitego systemu od szkoły średniej poprzez uczelnie wyższe, doskonalącego przyszły personel lotniczy w oparciu o model edukacyjny w pełni odpowiadający aktualnym potrzebom rynkowym i wymaganiom pracodawców. Kluczowe w tym zakresie jest przeprowadzenie prognoz, stanowiących podstawę dla dostosowywania oferty szkoleniowej.

Działania należy oprzeć ponadto na odpowiedniej promocji szkół oferujących kształcenie w kierunku obsługi pasażerskiej. Przyszłościowe ukształtowanie rynku lotniczego zależy w głównej mierze od dostępności do punktów

szkołących. W kraju w dalszym ciągu występuje wiele „pustych obszarów”, przez co możliwość kształcenia jest znacznie ograniczona. Utworzenie placówek dydaktycznych specjalizujących się w dziedzinie lotnictwa, nie tylko spopularyzowałoby poszczególne zawody, ale także wpłynęłoby na zwiększenie liczby potencjalnych pracowników.

Istotne jest ponadto otwieranie nowych kierunków studiów, tak jak ma to miejsce w przypadku Lotniczej Akademii Wojskowej. Poszerzenie możliwych opcji kształcenia wpłynie korzystnie na pozyskiwanie nowych interesantów. Ważne jest aby tworzenie nowych ścieżek edukacji oparte było nie tylko o preferencje rynku zatrudnienia, ale także indywidualne potrzeby społeczeństwa.

Kreowaniu perspektywicznego ukształtowania systemu przygotowania do pracy w lotnictwie sprzyja również pogłębianie już istniejących współprac, a także zawieranie nowych form kooperacji na wielu płaszczyznach. Takie rozwiązanie wpłynie nie tylko na zasoby wiedzy pozyskiwanej przez młodzież szkołą, ale również pozwoli wytworzyć nowe ścieżki kształcenia.

Reasumując, dynamika rozwoju sektora lotniczego zmusza do podjęcia szeroko zakrojonych działań ukierunkowanych na pozyskiwanie wyspecjalizowanego personelu lotniczego każdego szczebla. W odpowiedzi na przyszłe wymagania rynkowe, należy skupić się na utworzeniu odpowiednich warunków szkolnictwa począwszy od szkół ponadpodstawowych po uczelnie wyższe. System edukacyjny powinien być rozbudowywany i na bieżąco udoskonalany w oparciu o bieżące i przyszłościowe wymagania sektorowe.

BIBLIOGRAFIA

- [1] „*Diagnoza stanu rynku lotnictwa General Aviation i cargo lotniczego w Polsce*”, Zespół Doradców Gospodarczych TOR Sp. z o.o. na zlecenie Ministerstwa Infrastruktury, Warszawa 2020.
- [2] Bogusz D., *Szkolenie selekcyjne kandydatów na pilotów wojskowych w Siłach Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej*, Wydawnictwo LAW, Dęblin 2020.
- [3] Dokumenty wewnętrzne Lotniczej Akademii Wojskowej dotyczące propozycji działań Wydziału Bezpieczeństwa Lotniczego w związku z Narodowym Programem Edukacji Lotniczej i Lotniskowej.
- [4] Dokumenty wewnętrzne Lotniczej Akademii Wojskowej dotyczące współpracy z oraz Zespołem Szkół Ponadgimnazjalnych Nr 1 im. Ks. Kard. Stefana Wyszyńskiego w Tarnobrzegu.
- [5] Łuczak K., *Zarządzanie bezpieczeństwem w lotnictwie*, Uniwersytet Śląski w Katowicach, Katowice 2016.

- [6] *Polityka rozwoju lotnictwa cywilnego w Polsce do 2030r. (z perspektywa do 2040r.)*, Ministerstwo Infrastruktury, Warszawa 2021.
- [7] Raport ZDG TOR TOR „*PLL LOT, Oddziaływanie na krajową gospodarkę*
- [8] <http://www.zsp1.tarnobrzeg.pl/index.php/510-wsosp-szkoli-w-zsp1>
- [9] <http://www.zsp1.tarnobrzeg.pl/index.php/galeria/category/114-wsosp-szkoli-w-zsp1>
- [10] <https://raportcsr.pl/program-edukacji-lotniczej-i-lotniskowej-wspieramy-rozwoj-kadry-lotniczej-i-lotniskowej/>
- [11] <https://www.isbtech.pl/2021/11/program-edukacji-lotniczej-i-lotniskowej-to-nowe-spojrzenie-na-ksztalcenie/>
- [12] <https://www.polish-airports.com/pl/aktualnosci/0/431/szczegoly.html>
- [13] <https://www.wojsko-polskie.pl/law/kierunki-studiow-cywilnych/>

AVIATION AND AIRPORT EDUCATION IN POLAND

ABSTRACT

The dynamic development of the aviation sector influenced the aspect of creating new jobs. The main need, therefore, is to hire pilots, mechanics, cabin crew members or ground crew. For the above reasons, the Aviation and Airport Education Program was created, the main goal of which is to expand the base of specialist personnel, whose competences will support the future development of the aviation market in Poland.

The aim of the article is to present the main assumptions of the Aviation and Airport Education Program. Moreover, the motivation of schoolchildren entering the labor market in the aviation sector was diagnosed, as well as solutions and proposals for changes in acquiring educated aviation personnel were indicated. The research problem was expressed by the question: What solutions may determine the prospective shaping of the system of preparing professionally trained personnel to perform professions in passenger transport?

The article uses analysis and inference. In addition, empirical research was conducted in the form of a questionnaire.

In the course of the research, the main assumptions of the Aviation and Airport Education Program were presented. These include an inventory of the current

state of the aviation sector and its integration. It is also important to fill the competency gaps and create new forms of development. Moreover, the motivation of students to train in the profession of passenger service was diagnosed. Most schoolchildren are guided by the possibility of traveling and learning about the world.

The solution determining the future shaping of the passenger service personnel training system is the creation of a uniform education system through secondary schools to universities, where the scope of education will correspond to market needs.